

Argus Clou aardrijkskunde

Methodeanalyse op inhoudelijke en didactische aspecten van burgerschapsvorming

DEEL I. ALGEMENE GEGEVENS

Titel Argus Clou aardrijkskunde
Auteur Huisman, A. (red.); Rinck, M. Herder, A.
Uitgever Malmberg BV
Jaar van uitgave 2012
Korte omschrijving Methode aardrijkskunde voor groep 3 t/m 8 van het basisonderwijs, opgebouwd rondom de mysterieuze hoofdpersoon Argus Clou, 'professor in alles'. Aan de hand van een authentieke bron en ontdekvragen daagt hij kinderen uit tot onderzoek. De methode is compact: voor groep 3-4 zijn tien lessen per jaar nodig, voor groep 5-8 dertig lessen/weken. De lessen zijn thematisch-concentrisch opgebouwd, in elke jaargroep worden dezelfde vijf thema's behandeld. Ieder thema wordt in groep 5-8 in vijf lessen behandeld en afgesloten met een toetsles. De methode bestaat per leerjaar uit een lesboek, werkboek, antwoordenboek (m.u.v. groep 3/4), handleiding en aanvullende digibordsoftware en topografie-oefensoftware. Er is ook een volledig digitale versie van 'Argus Clou aardrijkskunde'. Voor geschiedenis en natuur en techniek zijn gelijknamige methodes verschenen met dezelfde opbouw en didactiek.
Geanalyseerde onderdelen Handleidingen, lesboeken en werkboeken van groep 3 tot en met 8.
Uitgangspunten en doelstellingen van de methode: Volgens de methode gaan de leerlingen op zoek naar de waarheid, op een mysterieuze, ontdekkende en verhalende manier. Binnen de vijf hoofdthema's wordt gebruik gemaakt van de 'geografische vierslag'. Leerlingen stellen zich steeds de volgende vragen: 1. Waarnemen. Wat zie ik? Waar zie ik het? Hoe ziet het eruit? 2. Herkennen. Heb ik dat al eens eerder gezien? Lijkt het op iets dat ergens anders ook voorkomt? 3. Verklaan. Waardoor komt dit? Waardoor is het hier of juist daar? Waardoor is dat daar zo? 4. Waarderen. Wat vind ik ervan? Hoe kan het ook anders? Het werken met geografische bronnen is in de methode opgenomen, zoals: de eigen leefomgeving (ervaringen en voorwerpen); beelden (foto's, film, internet, leer- en zoeksoftware, etc.); kaarten (de atlas, thematische kaarten, Google earth, Google maps, navigatiesystemen, etc.); teksten. Topografie is verbonden met de thema's. Wat betreft geografische inhoud en topografie ligt het accent in de groepen 3 en 4 op de eigen leefomgeving, in de groepen 5 en 6 op Nederland, in groep 7 op Europa en in groep 8 op de wereld. Elk thema begint met een oorspronkelijke bron, zoals een persoon, een gebeurtenis of een voorwerp. Deze bron wordt gekoppeld aan een ontdekvraag.
Korte beschrijving van visie op burgerschapsvorming indien aangegeven in de methode: "In 'Argus Clou aardrijkskunde' hebben de acht aspecten van wereldburgerschap (diversiteit, identiteit, mensenrechten, duurzame ontwikkeling, globalisering, verdeling, vrede en conflict, mondiale betrokkenheid) een duidelijke plek gekregen in de thema's 4 (Verschillen tussen mensen) en 5 (Jij als wereldburger). 'Argus Clou' wil kinderen, naast kennis en vaardigheden, ook inzichten en attitudes laten ontwikkelen die passen bij geografisch denken en de vorming van mondige en verantwoordelijke burgers." De methode besteedt aandacht aan de drie kernconcepten (democratie, participatie en identiteit) van actief burgerschap en sociale integratie.

DEEL II: INHOUDELIJKE ASPECTEN

Democratie

<p>Democratische rechtstaat</p> <p>Uit de analyse blijkt dat er aandacht is voor onze democratische rechtstaat. Bij het thema <i>parlementaire democratie</i> worden de onderwerpen 'stemrecht' en 'verkiezingen' behandeld, maar is er bijna geen aandacht voor 'politieke partijen' en de 'scheiding tussen kerk en staat'.</p> <p>Uit de analyse blijkt ook dat er geen aandacht is voor het thema <i>landsbestuur</i> ('regering', de 'Eerste en Tweede Kamer'), maar wel voor het thema <i>gemeentelijk bestuur</i>, waarbij het onderwerp 'gemeenteraad' aan de orde komt.</p> <p>Aan <i>internationale samenwerking</i> wordt veel aandacht besteed. De volgende onderwerpen komen aan de orde: 'Europese Unie', 'Europees Parlement, Europese Commissie', 'Europees Verdrag voor de Rechten van de mens', 'lidstaten' en 'Verenigde Naties'. Dit blijkt onder andere uit de passage in Handleiding 7, pagina 2: 'Europese samenwerking'.</p>
<p>Democratische basiswaarden</p> <p>Voor democratische basiswaarden, zoals <i>gelijkwaardigheid</i> en <i>vrijheid van meningsuiting</i>, is veel aandacht. Hoewel Artikel 1 van de Grondwet niet letterlijk wordt genoemd, wordt wel de inhoud van dit artikel behandeld. Zie het volgende citaat uit Handleiding 8, pagina 16: " Sta op je rechten. Je mag zeggen wat je wilt. Je mag voor je eigen mening uitkomen. Niemand mag jou discrimineren vanwege je geloof, geslacht, of huidskleur. Dat staat in de grondwet. In deze wet staan de rechten en plichten van alle burgers en bestuurders. Iedereen moet zich aan de grondwet houden."</p>
<p>Rechten en plichten</p> <p>Er is veel aandacht voor rechten en plichten. Het thema <i>wetten en verklaringen</i>, met het onderwerp 'Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens' komt ruimschoots aan bod.</p> <p>Tevens is er ruim aandacht voor <i>kinderrechten</i>. Wat onder ander aangetoond wordt in Handleiding 8, pagina 2: "In 1989 is de Universele Verklaring van de Rechten van het kind vastgesteld. Elk kind heeft recht op een goed leven. Deze rechten staan in het kinderrechtenverdrag. Dit verdrag beschermt kinderen tegen kinderverwaarlozing en tegen kinderarbeid. Kinderen hebben recht op hun geloof en overtuiging. Ze hebben het recht om mee te denken. Omdat spel en onderwijs zo belangrijk zijn, zijn ze opgenomen in het kinderrechtenverdrag. Zo ook het recht op een gezond leven."</p>

Participatie

<p>Verantwoordelijkheid</p> <p>Uit de analyse blijkt dat er aandacht is voor verantwoordelijkheid en zelfs veel voor het thema <i>solidariteit</i>, dat vanuit meerdere invalshoeken wordt behandeld. Hoewel niet duidelijk genoemd, blijkt dat het onderwerp vanuit een sociaal, cultureel en economisch perspectief benaderd wordt. Wat te lezen is in de volgende passage in Handleiding 8, pagina 24: "Verenigde Naties, blauwhelmen, UNICEF. Na WO II begrepen landen dat je door samen te werken meer kunt bereiken o.a. op het gebied van veiligheid, welvaart, mensenrechten en internationale rechtspraak. Bijna tweehonderd landen zijn nu lid van de VN. De VN kent een vredesmacht en vredesmissies en medewerkers om vluchtelingen te verzorgen."</p>
<p>Communicatie</p> <p>Gebleken is dat er geen aandacht is voor het thema communicatie, waarbij specifiek onderzoek gedaan is naar de <i>verschillende vormen van communicatie en pesten</i>.</p>
<p>Participatie</p> <p>In de methode is aandacht voor participatie en dan specifiek voor <i>participatie in de samenleving</i>. Dat blijkt uit het volgende citaat, Handleiding 5, pagina 2: " Waar hoor jij bij? Verbinding tussen mensen, familie, vrienden, clubs, vooroordelen. Iedereen hoort ergens bij, of je het wilt of niet. Je woont in een bepaalde gemeenste en bent burger van die gemeente. Je kunt ook kiezen lid te worden van een vereniging. Alle burgers zijn gelijk, we hebben allemaal dezelfde rechten. Maar je hoeft net allemaal hetzelfde te denken. Wil je anders zijn? Ga dan je gang. Dat mag en kan in ons land. Anders zijn is soms lastig. Vooroordelen verdwijnen als je de andere begrijpt."</p> <p>Er is echter nauwelijks aandacht is voor het 'publieke debat'.</p>

Identiteit

<p>Wie ben ik?</p> <p>Na analyse kan worden geconcludeerd dat er aandacht wordt geschonken aan het <i>zelfbeeld</i> van leerlingen, maar dan gaat het vooral om de onderwerpen 'uiterlijk, fysiek, gezondheid' en 'talenten, capaciteiten'. Dat blijkt gedeeltelijk uit het volgende citaat uit Handleiding 4, pagina 16: "Beroepskleding, kleding voor verschillende gelegenheden, je onderscheiden van anderen. Wat heb jij aan en waarom? Wat je aantrekt kan afhangen van het weer. Maar ook andere aspecten kunnen een rol spelen, zoals hoe oud is een persoon. De juf kleedt zich anders dan een leerling. En als je vies werk moet doen, dan is het raadzaam een overall te dragen."</p> <p>Aan de thema's <i>zelfwaardering</i> en <i>eigen achtergrond</i> wordt geen aandacht geschonken.</p> <p>Voor het thema <i>identiteit</i> is wel aandacht, zie Handleiding 5, pagina 24: "Als burger betaal je gemeentelijke belasting voor allerlei zaken. Wie op reis gaat heeft een paspoort of een identiteitskaart nodig. Door het paspoort kun je bewijzen wie je bent."</p>
<p>Geestelijke stromingen</p> <p>Er is in de methode veel aandacht voor <i>geloof & spiritualiteit</i> en dan specifiek voor het onderwerp 'vrijheid van godsdienst'. Dat blijkt uit de volgende passage uit Handleiding 6, pagina 24. "Nederland kent een grondwet (1814). In onze grondwet staat: In Nederland is iedereen vrij om zijn godsdienst te kiezen. En iedereen is vrij om te laten zien wat zijn godsdienst is. Dit mag je alleen doen of samen met anderen. Binnen de muren van een gebouw, maar ook daarbuiten. Jouw geloof mag het geloof van een ander dus niet in de weg zitten. Je moet respecteren dat een ander anders denkt dan jij. Soms botst het echter wel." Het onderwerp 'symboliek, rituelen' krijgt geen aandacht.</p> <p>Wat betreft het thema <i>geestelijke stromingen</i> blijkt dat er veel aandacht is voor het 'christendom', 'de islam' en 'het Jodendom', maar dat er minder aandacht is voor het 'boeddhisme' en 'hindoeïsme' en geen enkele aandacht voor het 'humanisme'. Dat blijkt uit Handleiding 6, pagina 16: Kennismaken met drie geloven, christendom, Jodendom en islam.</p>
<p>Multiculturele samenleving</p> <p>Het thema <i>diversiteit</i> krijgt veel aandacht, wat onder ander blijkt uit het volgende citaat uit Handleiding 6, pagina 24: "De cultuur van een land. Hoe leer je als nieuwkomer deze cultuur kennen? Mensen die voor het eerst naar Nederland komen, moeten vaak erg wennen aan de wijze waarop Nederlanders met elkaar omgaan. Langzaam nemen ze de gewoonten over. Andersom nemen wij ook de gewoonten van de nieuwkomers over."</p> <p>Er is geen aandacht voor de thema's <i>etnische groepen in de samenleving</i> en <i>nationale identiteit</i>.</p>
<p>Respect voor diversiteit</p> <p>De thema's <i>waarden en normen, ik en de ander</i> en <i>seksuele diversiteit</i> krijgen geen aandacht.</p> <p>Het thema <i>tolerantie</i> daarentegen wel. Dat wordt bijvoorbeeld aangetoond door het citaat dat vermeld is bij het onderdeel multiculturele samenleving.</p>

DEEL III: DIDACTISCHE ASPECTEN

De meeste opdrachten zijn gebaseerd op inhoudelijke aspecten en in veel mindere mate op didactische aspecten. Zo is er bijvoorbeeld geen aandacht voor persoonlijke verhalen, reflectie op het eigen gedrag of het gedrag en leven van anderen.

Leerlingen worden uitgenodigd tot **kritische meningsvorming**, dat gebeurt middels het beoordelen van informatie en het vormen van een eigen mening.

Er is echter geen aandacht voor het verzamelen van informatie, het lezen en volgen van media, zoals jeugdjournaal, kranten en internetdiscussies of voor discussiëren, waarbij gewerkt kan worden met argumenteren of een eigen standpunt verdedigen in een discussie.

Leerlingen worden eveneens uitgenodigd tot **respectvolle communicatie**. Daarbij delen ze hun eigen gevoelens en ervaringen en kunnen ze zich verplaatsen in een anderen.

Voor het aangaan van een dialoog met een ander is geen aandacht.

Er zijn geen activiteiten die leerlingen uitnodigen tot **respectvol samenwerken**. Zo is er geen aandacht voor het samenspelen en samenwerken, verschillen en overeenkomsten tussen mensen zien en waarderen, zorgdragen voor een positief gespreksklimaat en werkrelatie, en het reflecteren op eigen gedrag en dat van anderen.

Er zijn activiteiten die gericht zijn op persoonlijke identificatie en het **verkennen van de eigen identiteit** en leefwereld van leerlingen. Met behulp van veel teksten, vragen en opdrachten verkennen de leerlingen hun eigen leefwereld en achtergronden. Het verkennen van de eigen identiteit, waarbij aandacht geschonken kan worden aan voorkeuren, opvattingen, capaciteiten, mogelijkheden, beperkingen, wordt beperkt behandeld. Toch is er ruim aandacht voor het onderwerp identiteit, maar dan vanuit een ander perspectief, zoals: Hoe zie je eruit? Wat kan jij goed? Wat voor werk doen jouw ouders?

Er is geen aandacht voor persoonlijke verhalen.

Er zijn activiteiten die leerlingen uitnodigen tot **kritische reflectie**, zoals de rol van mensen- en kinderrechten in het dagelijks leven en reflectie op vormen van discriminatie in het dagelijks leven. Zo reflecteren leerlingen aan de hand van een voorbeeld op discriminatie in Frankrijk.

Er is echter geen reflectie op het eigen gedrag of op het gedrag en leven van anderen.

Door het formuleren van argumenten wordt er aandacht besteed aan **discussiëren**.

Maar er is geen aandacht voor het verdedigen van een eigen standpunt in een discussie, het weergeven van standpunten van anderen of ruimte bieden voor standpunten van anderen en het bijstellen van het eigen standpunt.

Leerlingen worden niet door activiteiten uitgenodigd tot **belangenbehartiging, het hanteren van conflicten, betrokken worden bij conflicten of besluitvorming**, het verbeteren van de **leefbaarheid** in de klas, de school of de omgeving, of activiteiten waarbij de **buitenwereld** betrokken is.